

Juryrapport Preffi-prijs 2003

De jury

De jury van de Preffi-prijs 2003 bestaat uit:

- Willy de Haes, projectcoördinator Gezonde Stad, GGD Rotterdam (voorzitter)
- Nicolette Warmenhoven, voorzitter Nederlandse Vereniging voor Preventie en Gezondheidsbevordering (NVPG)
- Judith Blekman, hoofd Landelijke Steunfunctie Preventie GGZ & verslavingszorg (LSP), Trimbos-instituut/ GGZ Nederland
- Jeroen Zonneveld, hoofd afdeling preventie en dienstverlening, GGZ 's-Hertogenbosch
- Heleen Glazema-de Stigter, consulente Voorlichting en Preventie, Stichting de Thuiszorg Icare (inmiddels werkzaam als GVO-functionaris bij de GGD Midden-Nederland)

De Preffi-prijs, de landelijke prijs die tot doel heeft om effectieve gezondheidsbevordering en preventie te stimuleren, wordt dit jaar voor de vijfde keer uitgereikt. In 2001 ging de Preffi-prijs naar twee projecten, naar het project 'Hartslag Limburg' van de GGD Zuidelijk Zuid-Limburg en naar het project 'Armoede en gezondheid van kinderen' van de GGD West-Brabant.

Na een intensieve werving zijn er in totaal 16 inzendingen binnengekomen. De jury was zeer te spreken over de toegenomen kwaliteit van deze inzendingen, dat geldt voor zowel de genomineerde projecten als voor de projecten die uiteindelijk niet zijn genomineerd. Van de adviesmogelijkheid is door 10 projecten gebruikgemaakt. Hiervan zijn 9 projecten opnieuw ingediend.

De presentatie van de projecten was goed, ze zagen er verzorgd uit. Het lijkt echter moeilijk om een project in 5 A4-tjes en in een leesbaar lettertype (minimaal puntgrootte 10) te beschrijven. Dit jaar is hier door de jury nog niet op geselecteerd, maar bij de volgende uitreiking zal de jury projectbeschrijvingen met meer dan 5 pagina's of een te klein lettertype niet meenemen in de beoordeling.

Onder de inzenders bevinden zich vier GGZ-projecten, drie GGD-projecten, een project van de MOA, een project van de thuiszorg en een landelijke campagne. In tegenstelling tot vorig jaar is ook de verslavingszorg nu goed vertegenwoordigd met vier projecten. Een positieve ontwikkeling is dat er dit jaar ook projecten zijn ingediend uit andere preventiehoeken. Zo is er een project afkomstig van een stichting voor thuis- en daklozen en één van het Oranje Kruis.

De projecten besloegen een breed scala aan onderwerpen, zoals: mondgezondheid, veilig vrijen, verslavingspreventie, persoonlijke verzorging, preventie van psychische klachten bij asielzoekers, ondersteuning van mantelzorgers, preventie van psychische mishandeling van kinderen en bevordering van lichamelijke activiteit.

De genomineerden

De jury heeft uiteindelijk drie projecten genomineerd die voor de Preffi-prijs 2003 in aanmerking komen, namelijk:

1. **Vrije vogel** van MOA AZC Almere en De Meregwaard Almere
Contactpersonen: Mw. K. Spierenburg en Mw. B. van Baars
2. **Ouderenzorg & GGZ** van de GGZ Groningen
Contactpersoon: Dhr. W. van de Bremen
3. **Preventieve ondersteuning van mantelzorgers van ouderen met gedragsproblemen** van InterZorg Ouderen en Mediant (Enschede)
Contactpersoon: Mw. B. Duzijn

Opvallend is dat alle genomineerden hebben meegedaan aan de adviesronde.

Vrije vogel

Een project gericht op de preventie van psychische klachten bij asielzoekers middels verschillende interventies die door de doelgroep zelf worden ontwikkeld.

De jury spreekt van een origineel en vernieuwend project en vindt het bewonderenswaardig dat er aandacht wordt besteed aan deze moeilijke doelgroep die in moeilijke omstandigheden verblijft en voor wie, gezien het huidige beleid, niet veel mogelijk is. Er is een goede probleem- en determinantenanalyse uitgevoerd. De beperkingen zijn in kaart gebracht en er wordt gekeken naar welke determinanten daadwerkelijk beïnvloed kunnen worden. Ondanks dat het een 'bewegend' project is, door de aanpassingen die tijdens de uitvoering gemaakt worden, wordt er toch systematisch gewerkt. Een sterk punt is het gebruik van de voor- en doormethode. De activiteiten worden samen met de doelgroep ontwikkeld.

De jury plaatst nog wel een aantal vraagtekens bij het project. Welke asielzoekers worden wel en welke worden niet bereikt? Wat is de relatie tussen kosten en bereik? Hoe wordt het project structureel ingebed? Worden er activiteiten per etnische doelgroep ontwikkeld?

Verder zijn er voornamelijk bereikdoelstellingen geformuleerd en geen doelstellingen op het niveau van de kwaliteit van leven. Evaluatiegegevens ontbreken en de jury vraagt zich af of een effectevaluatie gebaseerd op literatuuronderzoek wel voldoende is.

Ouderenzorg & GGZ

Een project dat is gestart om een bijdrage te leveren aan de zorg voor ouderen met psychische problemen door middel van signalering, scholing, samenwerking en preventie in de thuiszorg en in verzorgingshuizen.

Een sterk punt van dit project is de gedegen en systematische implementatie. Door de systematische wijze van werken is een ruime betrokkenheid gecreëerd. Alle verzorgingshuizen zijn bereikt en de continuïteit van het project is gewaarborgd. Er is een instrument ontwikkeld dat makkelijk in de huidige werkwijze ingepast kan worden. De aanpak is in de hele provincie in hoofdlijnen gelijk, maar er is voldoende ruimte om het lokaal zelf vorm te geven. Een ander positief punt is dat er in dit project niet uitgegaan wordt van ziektebeelden, maar van het gedrag van de ouderen waarmee de verzorgenden te maken krijgen.

Uit het projectplan blijkt helaas (nog) niet wat de effecten voor de cliënten en het personeel daadwerkelijk zijn. Het is belangrijk om na te denken hoe hierin inzicht verkregen kan worden. Een probleem dat hiermee samenhangt is dat de doelstellingen gedeeltelijk in de vragende vorm zijn geformuleerd waardoor ze moeilijk te toetsen zijn. Wat is bijvoorbeeld adequate verzorging, bescherming, begeleiding en wat is 'omgaan met psychische problemen'?

Preventieve ondersteuning van mantelzorgers van ouderen met gedragsproblemen

Een project dat beoogt ernstige overbelasting en vermindert welbevinden van mantelzorgers van ouderen met problematisch gedrag te voorkomen, door mantelzorgers structureel, volgens een vaste methodiek, in een vroeg stadium op te sporen en ondersteuning te bieden.

Volgens de jury is dit een gedegen project met een goede determinantenanalyse en met goed uitgewerkte doelen volgens een doelenboom. Het project is structureel ingebed binnen bestaande organisaties en het aanbod wordt op maat aangeboden.

De structurele implementatie baart echter zorgen. Veel inzet wordt gefinancierd uit projectgelden, dus dit kan een belemmerende factor zijn voor de continuïteit van het project.

De toenemende vergrijzing maakt het probleem maatschappelijk gezien zeer relevant. Het is dan ook zeer legitiem om de mantelzorg centraal te stellen. Goede mantelzorg leidt uiteindelijk tot ouderen met een betere kwaliteit van leven. In de projectbeschrijving ontbreekt echter de link naar het welbevinden van de ouderen zelf. Door deze link aan te geven richting subsidiegevers kan aangetoond worden dat het project kosten-effectief is.

Minpuntje van de projectbeschrijving is dat het maximaal aantal pagina's ver is overschreden.

De prijzen

De hoofdprijs bestaat uit een bedrag van € 5000,-. Dit bedrag wordt beschikbaar gesteld door het NIGZ. De tweede en derde prijzen, respectievelijk € 1000,- en € 500,- zijn beschikbaar gesteld door de LSP (Trimbos-instituut/ GGZ Nederland). De NVPG heeft een aanmoedigingsprijs van € 100,- gesponsord.

De keuze van de jury

Na een lange discussie is de jury uiteindelijk tot het volgende oordeel gekomen.

De eerste prijs van € 5000,- gaat naar een goed onderbouwd en opgezet project met een groot maatschappelijk belang. Het gaat hier om het project van InterZorg Ouderen en Mediant: **Preventieve ondersteuning van mantelzorgers van ouderen met gedragsproblemen**.

De tweede prijs van € 1000,- is voor een project dat de sympathie van de jury heeft omdat het is gericht op een zeer moeilijke doelgroep. Door middel van participatieve samenwerking wordt het bereiken en motiveren van deze doelgroep gerealiseerd. Het betreft het project **Vrije Vogel** van de MOA AZC Almere en De Meregaard Almere.

Hiermee is ook de derde plaats bekend. De prijs van € 500,- gaat naar **Ouderenzorg & GGZ** van de GGZ Groningen vanwege de gedegen en systematische aanpak van de implementatie.

Aanmoedigingsprijs

Wat de originaliteit betreft, sprong het project **Verzorgingssalon de Marne** van de Stichting Huis voor thuis- en daklozen er echt uit. Dit project richt zich op het bevorderen van de persoonlijke hygiëne en een goed verzorgd uiterlijk van dak- en thuislozen in de gemeente Groningen. Daarmee wordt getracht de maatschappelijke acceptatie van deze doelgroep te bevorderen. Om dit te bereiken is een verzorgingssalon ingericht.

De jury spreekt van een sympathiek project. Het is bijzonder nuttig en bovendien pragmatisch. Zowel op korte als lange termijn kan er gezondheidswinst worden behaald. Vanwege de lage kosten en het geringe aantal extra inspanningen dat nodig is, is het makkelijk te implementeren. Sterk punt is dat lokale instellingen in het project worden betrokken.

Echter als er gelet wordt op de Preffi-systematiek komt het project niet voor een nominatie in aanmerking. Een probleem- en determinantanalyse ontbreekt. Er zijn geen doelstellingen geformuleerd. Als het project op een andere manier zou worden beschreven en beter wordt gepositioneerd, zou het zeker in aanmerking voor subsidies kunnen komen.

Vanwege het grote maatschappelijke belang van het project en het creatieve, innovatieve idee heeft de jury besloten om dit project een aanmoedigingsprijs van € 100,- toe te kennen.

Kort overzicht andere deelnemende projecten

Houd jij je mond ... schoon, gaaf en gezond? (GGD Regio-IJssel-Vecht)

Doel van dit project is de verbetering van de mondgezondheid van leerlingen uit groep 5 van de basisschool.

Een degelijk project waarin veel Preffi-aspecten zijn verwerkt en een multi-sporen beleid wordt gehanteerd. Het is echter niet vernieuwend. De jury is erg te spreken over keuze voor aandachtsscholen, de scholen die bezocht worden door kinderen uit sociaal zwakkere milieus. Echter de keuze voor de doelgroep, kinderen uit groep 5, is niet goed onderbouwd. De interventies werden door de kinderen van groep 7 en 8 te simpel gevonden, daarom is besloten om ze op groep 5 te richten. Zijn de interventies ook daadwerkelijk uitgetest bij deze doelgroep, sluiten ze aan? De interventies zijn voornamelijk gericht op scholen, maar om ervoor te zorgen dat kinderen gaan tandenpoetsen, moet er ook aandacht zijn voor de thuissituatie. Ouders worden in het project maar één keer genoemd, maar hebben een aanzienlijke invloed op het blijven tandenpoetsen, dus er zijn meer interventies nodig die zijn gericht op ouders. Met alleen een folder motiveer je de ouders in een achterstandswijk niet. De contacten met tandartsen zijn minimaal. De interventies zijn voor kinderen te saai. Er zouden meer attractieve interventies ontwikkeld moeten worden (K3, popster).

Protect yourself, rubbers on! (GGD Regio-IJssel-Vecht)

Een project over aidspreventie bij jongeren van 14 t/m 20 jaar in de regio IJssel-Vecht.

Eveneens een goed uitgewerkt project met een gedegen implementatiestrategie waarbij meerdere doelgroepen worden betrokken. Er is niet alleen sprake van voorlichting, maar ook van facilitatie. Er wordt gebruikgemaakt van een interactieve interventiemethode, namelijk een theatervoorstelling. Zwak punt is dat resultaten worden gemeten aan de hand van de verspreiding van materialen (condooms, folders). Wat betekent in dit project de evaluatie op procesniveau, alleen bereik en verspreiding? Verder is er geen aandacht voor een seksespecifieke benadering van de jongeren en dat is juist op deze leeftijd en met dit thema van groot belang.

Verslavingspreventie op hangplekken (GGD Zuidhollandse Eilanden)

Dit project heeft als doel om hangplekjongeren te stimuleren om bewust en verantwoord om te gaan met genotmiddelen.

De jury waardeert de aandacht voor een doelgroep die zich buiten de reguliere settings begeeft. Minder positief is de jury over de analyse van het project: de aard en omvang van het probleem zijn niet duidelijk en de doelgroep is niet gespecificeerd. Alleen het aantal hangplekken wordt aangegeven, maar om hoeveel jongeren gaat het en hoe is de samenstelling van de groepen hangplekjongeren? De onderbouwing van de interventie ontbreekt. Evaluatiegegevens ontbreken, terwijl het project in 1998 is begonnen en ondertussen al 12 keer is uitgevoerd. De focus is alleen gericht op drugsvoorlichting en dit acht de jury te beperkt. Er is meer dat jongeren bezighoudt. Waarom wordt er niet ook aandacht besteedt aan het spijbelen zelf, de oorzaken ervan? Als beloning wordt er geld gegeven voor de hangplek. Maar de hangplek is geen jongerenkamer of een clubhuis. Het is wellicht zinvoller het aan de activiteiten van de jongeren te besteden. De jury is erg te spreken over de gekozen benadering. Jongeren worden op een voorzichtige wijze, in 3 stappen benaderd. Jammer genoeg is het vervolgens onduidelijk wat de uitkomsten zijn van deze benadering.

Peers en pillen en poeders (CAD Noord-Limburg)

Doel van dit project is dat risicjongeren effectiever en opener communiceren over genotmiddelen middels een videofilm die door andere jongeren (peers) wordt gemaakt.

Sterk punt is dat wordt ingespeeld op de actualiteit. Niet het probleem staat centraal, maar de vraag vanuit de doelgroep. Samen met de doelgroep worden activiteiten ontwikkeld en hierdoor leren jongeren om met het probleem om te gaan (coping). De hulpvraag is echter te letterlijk uitgevoerd. Er is niet nagedacht over de voortgang van het project. Wat gebeurt er met de productie? De projectbeschrijving is wat chaotisch beschreven. Het lijkt of de productie van de film achteraf is gereconstrueerd. In het bijgevoegde schema lijkt het ook om een toneelstuk te gaan, maar dit is niet duidelijk in het voorstel beschreven.

De gezonde school en genotmiddelen plus (Tactus, instelling voor verslavingszorg)

Een aanvulling op het project 'Gezonde school en genotmiddelen' om de sociaal-emotionele ontwikkeling te stimuleren van leerlingen van groep 8 van de basisscholen in Enschede Noord. Middels culturele en creatieve activiteiten worden kinderen die kampen met de gevolgen van de vuurwerkcramp bewust gemaakt van hun eigen rol en bijdrage in het omgaan met genotmiddelen.

De jury vindt het positief dat er een op maat aanvulling is gemaakt op een landelijk standaard aanbod. Het meest effectieve element van dit landelijke aanbod is het interactieve aspect en dit is in 'De gezonde school en genotmiddelen plus' versterkt.

Door het gebruik van de creatieve werkvormen wordt niet alleen ingespeeld op het rationele deel, maar wordt er een andere input gegeven aan de beslissingen die leerlingen nemen. In dit project wordt de 'volledige' mens aangesproken.

De relatie tussen de doelstellingen en de interventies is onduidelijk. De jury vindt het jammer dat er geen vergelijkend onderzoek is uitgevoerd met scholen waar alleen het basispakket wordt aangeboden. Dan had men de meerwaarde van het Plus project kunnen aantonen.

De homeparty (De Grift, Gelders centrum voor verslavingszorg)

De homeparty is een laagdrempelige interventie volgens de tupperwareformule om ouders te ondersteunen in de opvoeding van hun kinderen als het gaat om het gebruik van alcohol, drugs en gokken.

De jury spreekt haar waardering uit over de methode die is gekozen om de doelgroep te bereiken. De tupperwaremethode, bij de ouders thuis een voorlichtingsbijeenkomst organiseren, blijkt echt effect te hebben. De doelgroep heeft daadwerkelijk behoefte aan ondersteuning en daar wordt op ingespeeld. Ook is het positief dat gastouders een vergoeding krijgen voor de gemaakte kosten.

De jury vraagt zich echter af waarom het project nadrukkelijk gericht is op allochtone groepen, terwijl in de analyse staat dat etniciteit juist een remmende invloed heeft op alcohol- en drugsgebruik. Ook niet duidelijk is de follow-up van de bijeenkomst.

Wiet wijs (Jellinek)

Dit project heeft als doel om jongeren die problemen ondervinden in hun schoolcarrière (spijbelaars) een bewuste keuze te laten maken ten aanzien van het eigen cannabisgebruik.

De groep spijbelaars is een belangrijke doelgroep en vaak moeilijk te bereiken. Er zijn weinig activiteiten vanuit de verslavingszorg die zijn gericht op deze doelgroep. De jury is dan ook erg te spreken over de aandacht voor de groep spijbelaars.

De jury vindt het jammer dat er alleen gefocust wordt op het cannabisgebruik. Bij de groep spijbelaars zijn immers vele andere variabelen waar je ook op in kunt spelen, zoals het gedrag, ouders, of de

verbondenheid met de school. Er is niet goed onderbouwd waarom de aandacht alleen op cannabis is gericht.

De gekozen benadering is te rationeel. De jury denkt dat deze benadering bij het maken van keuzes niet goed werkt. Het doel van het project is om jongeren een bewuste keuze te laten maken ten aanzien van het eigen cannabisgebruik, maar hoe bewust is die keuze dan?

Themahoeken Jeugdgezondheidszorg (Thuiszorg Zuidwest Friesland)

Themahoeken Jeugdgezondheidszorg is een voorlichtingsproject voor ouders of verzorgers van kinderen van 0-4 jaar in de wachtruimte van het consultatiebureau.

Het is altijd goed om een oude methode weer in een nieuw jasje te steken. Bovendien zijn folderhoeken vaak rommelig en is het belangrijk om dit goed vorm te geven als je wilt dat ouders de folders meenemen.

Echter, de onderbouwing van de interventies mist. Is dit nog wel het juiste middel om de doelgroep te bereiken? Waarom werkt het en waarom is het op een nieuwe, andere wijze vormgegeven? Wordt er gebruik van gemaakt?

Het is jammer dat er geen behoefteonderzoek is uitgevoerd. De participatie van de doelgroep is minimaal, terwijl het eenvoudig is om ouders te vragen wat ze van de themahoeken vinden. Dit vraaggesprek zou tevens een ingang kunnen zijn om met ouders over andere onderwerpen te praten.

Secundaire preventie van depressie in de huisartsenpraktijk (GGZ WNB)

Dit project richt zich op het bevorderen van kennis en vaardigheden bij huisartsen over vroegtijdige depressieproblematiek, zodat een depressie eerder opgespoord kan worden en ernstige, chronische depressies worden voorkomen.

Een sterk punt van dit project is dat op de behoefte van de huisartsen wordt ingespeeld. Het is alleen jammer dat er geen lijn is naar de landelijke ontwikkeling, want dit zou de implementatie op langere termijn kunnen versterken.

De doelen zijn niet meetbaar en er zijn geen effectmaten geformuleerd om het einddoel te bereiken.

Kind in de knel (Nationaal Fonds voor de Geestelijke Volksgezondheid (NFGV))

Een landelijke campagne gericht op het voorkomen van psychische mishandeling en emotionele verwaarlozing van kinderen.

De doelen zijn meetbaar geformuleerd en behaald. Er wordt vooral gerefereerd aan de hoeveelheid verspreide materialen. Er zijn voornamelijk bereikdoelen gesteld en geen preventiedoelen.

De jury vindt het onderwerp van de campagne 'Kind in de knel' veel te breed. Hierdoor is de kans groot dat de campagne het publiek niet echt aanspreekt. Vanwege het grote aantal materialen dat is verspreid lijkt het meer op een PR-campagne.

Eerste Hulp: dichtbij! (Het Oranje Kruis en Nefarma)

Een initiatief dat gericht is op het relativeren van de ingebouwde angst van mensen om eerste hulp te verlenen. De activiteiten informeren mensen over het belang van Eerste Hulp en moeten hen motiveren om een EHBO-cursus te gaan volgen.

Sterk is de combinatie van informatie en demonstratie. De jury mist echter de probleemanalyse, de doelstellingen en de onderbouwing van de gekozen interventie. Waarom is gekozen voor een bus? Het is niet duidelijk of deze benadering werkt. Wat is het effect? Het lijkt nu een beetje op een PR-campagne. Er wordt te veel nadruk op de sponsor gelegd.

Sportief Wandelen (Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB))

Dit project streeft ernaar om zoveel mogelijk inactieve of semi-inactieve Nederlanders aan het Sportief Wandelen te krijgen en te houden.

Bij dit landelijke project is de implementatie op regionaal niveau heel goed uitgewerkt. Er is uitgezocht wat er lokaal nodig is, namelijk het opleiden en vervolgens inzetten van begeleiders en dit wordt gestimuleerd.

De interventie is laagdrempelig, goedkoop en voor de deelnemers makkelijk toegankelijk. De gezondheidswinst is groot, terwijl de benodigde investering gering is. Daarom zou het in iedere plaats geïmplementeerd moeten worden.

De jury mist een goede probleemanalyse en een beschrijving van de strategie. Er zijn geen meetbare doelstellingen geformuleerd. Doelstellingen op intermediair niveau ontbreken. Het is niet helder of de inactieve Nederlanders bereikt worden of dat alleen de actievelingen nog iets extra doen.